

HISTÓRIA ÚVERNÉHO DRUŽSTEVNÍCTVA V OKRESE LEVICE

Marta Švoliková

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Štátny archív v Nitre pracovisko Archív
Levice, Vojenská 1, 934 01 Levice. E-mail: marta.svolikova@minv.sk

Abstract:

Švoliková, M. 2018: History of credit unions in the district of Levice . *Acta Musei Tekovenssis Levice* 11: 92 – 103.

Establishment of the oldest financial institutes in our region dates back to late 19th century. The first financial institutes, savings banks, were first established in cities. Levice's savings bank was founded in 1865 in Levice. Credit unions were the first financial subjects which were founded in municipalities within the area of present-day Levice district. They started emerging in the 1880s. There were only a couple of them in our region at the turn of the 19th century. Thanks to the support of the state during the period of Czechoslovak Republic they became more common. Credit unions played an important role within the financial sector of the countryside and contributed to its development.

Key words: cooperative, credit, cooperative system, credit unions, district Levice

ÚVOD

Za „otca“ družstevníctva zvykneme označovať anglického utopického mysliteľa Roberta Owena, ktorý v 30. rokoch 19. storočia v Anglicku propagoval zakladanie výrobných a spotrebných družstiev. Prvé spotrebné družstvo na svete – Spolok poctivých priekopníkov (*Society of Equitable Pioneers*) založili 24. októbra 1844 v stredoanglickom meste Rochdale tkáči, medzi nimi boli aj Owenovi žiaci. Ich zásady: rovnosť a otvorenosť členstva, princíp demokratickej kontroly a ďalšie, sa stali základom všetkých družstevných teórií a zostali platné prakticky až do súčasnosti. Ani nie sto dní po založení družstva rochdalských pionierov sa dňa 9. februára 1845 konala ustanovujúca schôdza prvého úverového družstva na svete – Gazdovského spolku v Sobotišti. Jeho zakladateľom bol miestny učiteľ Samuel Jurkovič (1796 – 1873). Jurkovič nemal žiadne informácie o rochdalských priekopníkoch, jeho gazdovský spolok na družstevných princípoch, vznikol nezávisle od nich. Za krajinu zrodu peňažných družstiev sa považuje Nemecko, no Gazdovský spolok v Sobotišti vznikol skôr, ako Hermann Schulze – Delitzsch a Fridrich Wilhelm Raiffeisen, všeobecne na svete považovaní za zakladateľov peňažného družstevníctva, položili jeho základy.

tisíc korún, vklady vo výške 30 tisíc korún.² V roku 1904 malo celkový obrat 660 631 korún.

Družstvo v Plášťovciach malo 149 členov, s podielmi vo výške 9 200 korún a s vkladmi vo výške 2 100 korún.

Podľa údajov v monografii Hontianskej župy do konca roku 1905 existovalo v Honte osem úverných družstiev. Okrem družstiev v Bátovciach a Plášťovciach vzniklo úverné družstvo v Šahách. V roku 1909 je počet úverných družstiev opäť vyšší, v Hontianskej župe fungovalo 12 družstiev, ktoré mali 2 974 členov a v Tekovskej župe ich bolo 13 (mali 3 245 členov).³

V tekovskej časti dnešného Levického okresu fungovali od roku 1898 úverné družstvá v Hornej Seči a v Jure nad Hronom. Tieto družstvá pracovali len s miernou úrokovou mierou a ich obrat bol nízky.

V roku 1906 vzniklo úverné družstvo v Čate. Zakladajúce valné zhromaždenie zasadalo 1. apríla za účasti Michala Raksányiho, delegáta z Krajinského ústredného úverného družstva z Budapešti (Országos központi hitelszövetkezet – OKH). Družstvo malo pri založení 33 členov, o jeho založení sa zaslúžil učiteľ Štefan Dudich.⁴

Počet družstiev ani zďaleka nepokrýval úverové požiadavky menších roľníkov. Chýbal ľahko prístupný a lacný úver. Roľníci pociťovali nedostatok tým viac, čím viac sa stupňovala potreba platiť hotovými peniazmi. Nemožnosť odvádzať dane a iné verejné poplatky v naturáliách, nutnosť platiť v peniazoch, zbavovali roľníka poslednej koruny, ktorú získal z hospodárstva, a ktorú by prípadne mohol investovať na zdokonalenie poľnohospodárskej výroby.

Po rozpade Rakúsko-Uhorska a vzniku Československej republiky ostali družstvá na slovenskom území mimo pôsobenia centrály, vklady ostali v Maďarsku.

ÚVERNÉ DRUŽSTVÁ V OKRESE LEVICE PO ROKU 1918

V roku 1919 vzniklo Ústredné družstvo ako vrcholný orgán družstevných organizácií. Ustanovujúce valné zhromaždenie sa uskutočnilo 23. januára 1919 v Žiline, neskôr Ústredné družstvo svoje sídlo prenieslo do Bratislavy. Jeho úlohou bolo zakladať družstvá, organizačne usmerňovať ich činnosť a prostredníctvom revízií kontrolovať správu a hospodárenie pridružených členských jednotiek. Po vzniku Ústredného družstva sa družstvá na dedinách postupne stávali jeho členmi. Právnym rámcom pre fungovanie družstiev sa stal zákon č. 210/1919 Sb. z. a n. o úprave pomerov družstiev na Slovensku. Suspendoval platnosť tých ustanovení zákonného článku č. XXIII. z roku 1898, ktorý upravoval vzťahy družstiev s Krajinským ústredným úverovým družstvom v Budapešti a zaviazal jej členov na území Slovenska, aby svoje členstvo vypovedali do konca júla 1919. Daňové a poplatkové zvýhodnenia družstiev zostali zachované. Výpoveďou členstva v cudzej centrále sa družstvá automaticky stávali

² *Honti Lapok*, roč. IX., 1903, č. 12, p. 5 A honti hitelszövetkezetek.

³ FABRICIUS, Miroslav. HOLEC, Roman. PEŠEK, Jan. VIRSIK, Oto. *150 rokov slovenského družstevníctva. Vítazstvá a prehry*. Družstevná únia SR : 1995, p. 56.

⁴ Štátny archív v Nitre pracovisko Archív Levice (ďalej ŠANR-PLV), fond (ďalej f.) Úverné družstvo v Čate, zápisnice správy z rokov 1906 – 1929.

členmi Ústredného družstva v Bratislave. Táto zmena sa dotkla približne 1 200 družstiev rôznych typov. Zákon zároveň zakázal družstvám na Slovensku podrobovať sa kontrole cudzozemských centrál, obchodovať s nimi, získavať od nich úvery a ukladať si u nich vklady. Keďže medzi OKH a jej členmi, družstvami v novej Československej republike, existovali vzájomné finančné vzťahy, bolo potrebné usporiadať záväzky vo výške dvoch miliónov korún a pohľadávky vo výške 34,5 milióna korún voči bývalej centrále. Touto úlohou bolo poverené Ústredné družstvo. Rokovania s maďarskou vládou boli zdĺhavé. Situáciu zlepšil až zákon č. 253/1920 Sb. z. a n., na základe ktorého slovenské družstvá dostali za vklady a majetok u OKH zálohu zo štátneho rozpočtu vo výške 30 miliónov korún. Časť družstiev vďaka tejto podpore mohla plniť svoje funkcie, najmä poskytovať úvery pre žiadateľov o pôdu v rámci pozemkovej reformy. Sanačná akcia predprevratových úverných družstiev mala byť ukončená v roku 1928 a vklady v OKH konečne vyplatené.

K iniciátorom založenia družstva a prvým funkcionárom patrila spravidla dedinská inteligencia – učitelia, notári alebo farári. Okrem členskej základne malo každé družstvo tieto orgány: správu družstva, účtovníka a pokladníka. Členstvo v družstve začínalo po zaplatení zápisného a upísaní členských podielov. Úverné družstvá povoľovali zaplatenie členských podielov v splátkach. Aj keď tieto družstvá boli roľnícke – 90% členstva tvorili roľníci, nebránili vstupu robotníkov či remeselníkov do družstva. V novozaloženej Československej republike venovalo Ústredné družstvo značnú pozornosť zakladaniu úverných družstiev.

V rámci celého Slovenska sa rátať so založením asi 1 500 úverných družstiev, približne v každej druhej dedine jedno. Ich úloha spočívala v zbieraní najdrobnejších vkladov, ktoré sa neoplatilo nosiť do mesta do banky a v poskytovaní malých úverov. Neobmedzené ručenie a dobrovoľná práca funkcionárov pri vybavovaní agendy spolu s osobnou znalosťou funkcionárov družstva v dedine dávali vkladateľom pocit bezpečnosti vkladov do takej miery, v akej ho nemohol poskytnúť nijaký iný druh peňažných ústavov. Osobná znalosť pomerov znižovala tiež na minimum riziká pri poskytovaní pôžičiek. Pri zakladaní družstiev tohto druhu poskytoval štát podporu. Každé nové úverné družstvo na Slovensku dostalo v priemere 3 000 – 3 500 korún na nákup pancierovej pokladnice, účtovných kníh a iného zariadenia. Zo štátnych prostriedkov bola subvencovaná aj organizačná, poradenská a revízna činnosť Ústredného družstva.

Družstvá sa po zápise do firemného registra vedeného krajským súdom začlenili do Ústredného družstva. V Ústrednom družstve dostalo každé družstvo svoje tzv. matričné číslo. Nimi sa signovali družstvá bez ohľadu na typ (úverné, potravné – spotrebné, mliekarské, vodné družstvá). Toto číslo družstvo používalo v úradnom styku s Ústredným družstvom, krajským súdom a bolo uvedené aj na firemnej pečiatke.

ÚVERNÉ DRUŽSTVO V NADOŠANOCH

Založené r. 1913

Pošta: Kostolné Moravce
Okres: Krupina

Železničná stanica osobná: ĎUDINCE
Železničná stanica nákladná: HONT. TESÁRY

Firemný papier Úverného družstva v Hontianskych Trst'anoch z roku 1942. Foto: ŠANR-PLV.

Župný úrad vo Zvolene obežníkom, ktorého predmetom bolo zakladanie úverných družstiev, oslovil 5. mája 1923 všetky okresné úrady v župe⁵: „... žiadam Vás, aby ste venovali náležitú pozornosť zakladaniu úverových družstiev v obvode Vášho úradu. Je nanajvýš dôležité, aby sa *tesaurovaníu* peňazí čelilo i v najodľahlejších obciach výchovou nášho ľudu k svojpomoci a pestovaním družstevnej myšlienky. Je známe, že občianstvo nemá dôvery k veľkým peňažným ústavom a zverí svoje úspory radšej do známych rúk, kde je daná možnosť kontroly hospodárenia s jeho majetkom. Žiadam Vás, aby ste vyšetrili, ktoré obce Vášho obvodu sú *zralé* k tomu, aby sa v nich založilo úverné družstvo, alebo v ktorých obciach javí sa aspoň záujem pre družstevnú a svojpomocnú myšlienku. Do takýchto obcí by bol potom vyslaný zástupca Ústredného družstva, alebo inej družstevnej centrály, aby pôdu pripravil a ľud poučil o význame úverových družstiev“.

Odpovede obvodných notárov sú svedectvom o hospodárskej a kultúrnej úrovni obcí vo vtedajšom Levickom okrese. Notár z Bátoviec píše: „Obyvateľstvo obcí bátovského notariátu na tento čas nie je tak vyspelé politicky a hospodársky, že by vedelo oceniť význam úverného družstva a vedelo sa zúčastniť vo vedení družstva aktívne.“ V Bátovciach v tomto čase existovali až dva peňažné ústavy: filiálka Slovenskej banky a Úverný ústav bátovského okolia. „V notariáte bátovskom niet takých obcí, kde obyvateľstvo pochop a náklonnosť väčšiu k družstevnému životu spoločenskému ukazovalo, kde by sa družstvá úverné mohli zakladať na tento čas.“

Notár z Dalmadu (dnes Domadice) odpovedá 5. júna 1923: „Úctive oznamujem, že obce dalmadského notariátu nie sú schopné k založeniu úverného družstva pre odstrašujúci príklad úverného družstva v Nadošanoch (dnes Hontianske Trst'any), založeného dávnejšie za starého režimu (vzniklo v roku 1913). Družstvo malo centrálu

⁵ ŠANR-PLV, f. Okresný úrad v Leviciach prez. 1024/1923, šk. č. 7.

v Budapešti. Vkladatelia sú poškodení, družstvo ešte nelikvidovali a nemôže vkladateľom ich vklady vyplácať.“ Likvidácia pohľadávok voči centrále OKH v Budapešti a obnovenie činnosti jestvujúcich družstiev bolo veľmi zložitou akciou. Rokovania komplikovala predovšetkým neochota maďarských centrál, ktorým predlžovanie finančných vyrovnaní vyhovovalo. Navyše, silné inflačné znehodnocovanie maďarskej meny do roku 1924 nakoniec znamenalo, že družstvá dostali z Maďarska len zlomok pôvodne uložených hodnôt.

Odpovede notárov z Nového Tekova, Varšian (Kalinčiakovo), Starého Tekova, Vámošských Ludán (Mýtne Ludany) a Dolného Almáša (Jabloňovce) sú negatívne. V obciach ich obvodov nie je z rôznych príčin záujem o zakladanie úverných družstiev – v Starom Tekove „z dôvodu všeobecnej chudoby tohto ľudu“, v Jablňovciach pre „nezáujem a nedostatok vedúcich síl“. Z ďalších odpovedí sa dozvedáme o existencii úverných družstiev v Hronských Kosihách (notariát Hronská Nová Ves), družstvo založili v roku 1921 a vklady v ňom mali aj ľudia zo susedných dedín. Notár z Rybníka zo svojho obvodu ako vhodnú na založenie družstva posúdil len obec Čajkov, kde by sa mohlo založiť družstvo, „ponevác je tam ľud dost' bohatý a rozumný. Druhé obce (Rybník, Tlmače) na zakladanie úverných družstiev sa nie súce.“

Celkove zo 14 notariátov okresu Levice záujem o založenie úverného družstva prejavili obce Pukanec: „obecenstvo obce Pukanec má náklonnosť k založeniu úverného družstva“ a Horný a Dolný Prandorf (dnes Devičany). Úverné družstvo pre Dolný a Horný Prandorf a okolie vzniklo 7. septembra 1924. Družstvo malo pri založení 64 členov, ktorí si upísali 235 podielov. Prvým členom sa stal Pavol Gubčo z Dolného Prandorfa. V Horných Žemberovciach si založili úverné družstvo

J. M. Cibulka. Foto: ŠANR-PLV.

6. decembra 1925 zásluhou učiteľa Jána Miloša Cibulku. Pri založení si 39 členov upísalo 154 podielov. V roku 1934 malo družstvo 153 členov, členovia boli z Dolných a Horných Žemberoviec, ale aj z Dolných a Horných Brhloviec, Jalakšovej, Pečeníc a z Disnáša (dnes Kmeťovce).

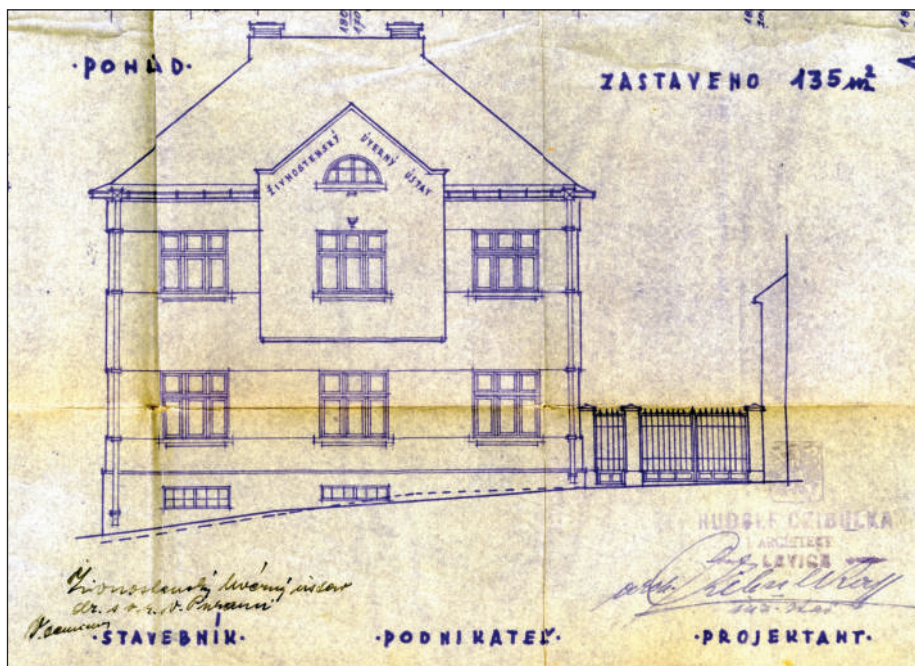

Budova v Horných Žemberovciach, v ktorej sídlilo úverné družstvo. Foto: ŠANR-PLV.

V celoslovenskom meradle najviac úverných družstiev vzniklo v rokoch 1923 – 1930. V našom okrese roku 1925 boli založené družstvá v Kalinčiakovke a v Tlmačoch, v roku 1927 v Zbrojníkoch, v Santovke, v Šalove, v Hontianskej Vrbici a v Tekovských Lužanoch. V rokoch 1928 vznikli nové úverné družstvá v obciach Mikula, Lok a Ipeľský Sokolec. Družstvá fungovali a prosperovali aj v obciach Veľké Ludince, Veselé, Hronské Kosihy, Dolný Pial, Farná a dokonca aj v Hontianskych Trst'anoch, ktorého predprevratové financie ostali v Budapešti. Bola to dosť vysoká suma, na bežnom účte mali 29 424 korún, 195 997 korún vkladov a depozit vo výške 71 503 korún.⁶ Členovia družstva sa dohodli, aby činnosť družstva bola obnovená, pretože obec je vzdialená od väčších miest. V roku 1924 sa pričlenili k Ústrednému družstvu. Pri finančnej sanácii družstva boli zo zvláštneho fondu uvoľnené len peniaze na výplatu vkladov. Československý zúčtovací ústav v Bratislave vymáhal zaplatenie dlžôb od centrály OKH v Budapešti ešte aj v roku 1931.

Na konci roka 1922 malo družstvo 110 členov so 110 podielmi po 50 korún.

⁶ Slovenský národný archív v Bratislave, f. Ústredné družstvo v Bratislave, Úverné družstvo Nadošany (Hontianske Trst'any), š. 974.

Projekt budovy Živnostenskej záložne v Pukanci vyhotovil levický architekt Rudolf Czubka. Foto: ŠANR-PLV.

Pôžičky poskytovali aj nečlenom družstva: obci a školskej stolici Domadice. Úradovali každú nedeľu od 15.00 v rímskokatolíckej škole, neskôr v obecnom dome. Obvod družstva v tomto období tvorili obce Hontianske Trst'any, Domadice a Súdovce (dnes v okrese Krupina).

V Pukanci založili Živnostenskú záložňu ako družstevný úverný ústav 9. februára 1925. Po ustanovujúcom valnom zhromaždení mala záložňa 26 členov so 71 podielmi po 100 korún. V rokoch 1934 – 1935 si ústav postavil novú vlastnú budovu na námestí.

V roku 1926 Ústredné družstvo vo svojej správe uviedlo, že mnohé z novozaložených družstiev sa stali za krátku dobu svojho pôsobenia dôležitými hospodárskymi činiteľmi. V tom čase existovalo na Slovensku 500 úverných družstiev.

Vkladná knižka Živnostenskej záložne. Foto: ŠANR-PLV.

V októbri roku 1924 vznikol Zväz roľníckych vzájomných pokladníc, ako riadiaca inštitúcia úverových družstiev pod názvom Roľnícke vzájomné pokladnice (ďalej RVP). V prvých rokoch svojho účinkovania sa zväz zameriaval prevažne na zakladanie RVP, organizovanie ich činností, kontrolu hospodárenia a správu týchto finančných ústavov. Roľnícka vzájomná pokladnica v Leviciach vznikla na ustanovujúcom valnom zhromaždení 31. októbra 1925. Bankovú činnosť začala od 1. januára 1926. Od roku 1929 po dokončení nového Jozefčekovho domu na námestí sa pokladnica presťahovala do prízemja tejto novostavby.

Jozefčekov dom, sídlo Roľníckej vzájomnej pokladnice v Leviciach. Foto: ŠANR-PLV.

Najvyšším orgánom družstva bolo valné zhromaždenie. Riadne valné zhromaždenie zvolávali raz do roka, zverejňovali na ňom finančnú bilanciu družstva, volili si nových členov správy a dozorného výboru. Mimoriadne valné zhromaždenie sa zvolávalo podľa potrieb družstva, aj na požiadanie členov, prípadne po uskutočnení revízie v družstve na oboznámenie členov s výsledkami revízie, či na osobné stretnutie predstaviteľov Ústredného družstva s členmi družstva. Úverné družstvá v Čake a Plavých Vozokanoch, ktoré vznikli v auguste roku 1929, ako revízor často navštevoval spisovateľ František Hečko. V rokoch 1929 – 1936 pracoval ako organizačný úradník a revízor Ústredného družstva v Bratislave, neskôr do roku 1946 prednosta revízneho oddelenia úverných družstiev.⁷ Družstevná úradovňa v Čake bola v zborovni katolíckej školy, účtovník, pokladník a dvaja členovia správy úradovali každú nedeľu od 8.00 do 10.00. V roku 1931 malo družstvo 93 členov.

V medzivojnovom období boli typickou propagačnou akciou úverných družstiev tzv. sviatky alebo dni sporivosti. V roku 1935 Úverné družstvo s neobmedzeným

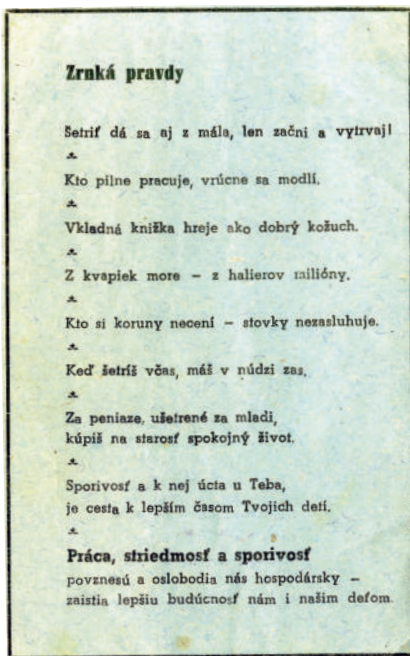
⁷ Na návštevy v týchto družstvách spomína v článku Prechádzka po stratenom Tekove. In: *Hospodársky obzor*, roč. XXI, 1939, p. 48 a 55. Spomienky odzneli aj v rozhlase.

Heslá úverného družstevníctva na Slovensku.

Foto: ŠANR-PLV.

ručením v Čake usporiadalo slávnosť sporivosti za veľkej účasti občanov. Žiaci, ktorí na slávnosti spievali, družstvo obdarovalo vkladmi po 2 Kčs, ktorí prednášali básničky, dostali po 3 koruny a tí, ktorí hrali divadlo, boli odmenení vkladmi po 5 Kčs.⁸ V deň sporivosti v marci 1935 si členovia Úverného družstva pre Dolný a Horný Prandorf uložili na vkladné knižky vyše 5 000 korún.⁹ Sviatky sporivosti sa zameriavali nielen na získanie nových členov, na propagáciu svojej činnosti, na podporu chudobných nadaných žiakov, boli aj kultúrnou udalosťou pre celú dedinu.

Ak úverné družstvo dobre fungovalo, bolo veľmi prospešnou ustanovizňou, jednak pre občanov, a aj pre iné inštitúcie v obci, obyčajne aj potravné družstvo si

Prandorfskí hasiči pred budovou úverného družstva. Foto: ŠANR-PLV.

⁸ *Hospodársky obzor*, roč. XVII, 1935, p. 51.

⁹ *Hospodársky obzor*, roč. XVII, 1935, p. 60.

svoje zisky ukladalo v miestnom úvernom družstve. Pomáhalo aj obci ako napríklad Úverné družstvo v Dolnej Seči, pri kúpe obecného pozemku na stavbu družstevnej kancelárie v roku 1937 sa dohodlo so zastupiteľstvom obce, že namiesto kúpnej ceny družstvo rozšíri kultúrny dom, znovu v ňom vybuduje javisko, vykope na dvore novú studňu, dá do poriadku dvor a vybetónuje chodníky. Obec prijala návrh družstva, lebo kultúrny dom bol v zlom stave a nemali prostriedky na jeho rekonštrukciu.

Po Viedenskej arbitráži a obsadení juhu Slovenska sa Levice 10. novembra 1938 stali pohraničným mestom oddeleným od svojho vidieka. Väčšia časť okresu bola pripojená k Maďarsku. Do družstiev na obsadenom území budapeštianske družstevné centrály OKH a Hangya (pre spotrebné – potravné družstvá) vyslali svojich revízorov na kontroly. Družstvá dostali nariadenie vypovedať svoje členstvo v centrále, ktorá aj tak mala sídlo mimo Maďarska a v tomto zmysle museli zmeniť aj svoje stanovy.

V roku 1940 väčšina úverných družstiev z obsadeného územia vstúpila za členov OKH. Vznikli Úverný ústav pre Levice a okolie a Úverné družstvo pre Želiezovce a okolie, ktoré združovali 27 úverných družstiev z bývalého okresu Želiezovce a z časti Levického okresu. Členmi OKH sa stali napríklad aj úverné družstvá v Čate, Pohronskom Ruskove a v Plavých Vozokanoch.¹⁰ Požiadali o nový zápis do firemného registra, od živnostenského spoločenstva vydanie živnostenského listu na bankovú a zmenárenskú činnosť, prijali nové stanovy.¹¹

V období 2. svetovej vojny vzniklo v časti okresu, ktorá ostala na Slovensku niekoľko úverných družstiev. Úverné družstvo v Hornom Almáši (dnes Jablňovce) založili 27. septembra 1941, predsedom správy bol richtár Ján Hanus. Družstvo malo pri založení 51 členov so 65 podielmi. Prednosta organizačného oddelenia Ústredného družstva Stanislav Plica pomáhal pri založení Úverného družstva s neobmedzeným ručením v Domadiciach 18. októbra 1941. Zakladajúcich členov bolo 86 so 147 podielmi.¹²

Po skončení vojny podľa nar. č. 100/1945 Zb. nar. SNR bola nariadená národná správa úverných ústavov a ich postupná likvidácia.

ZÁVER

Svojpomocné družstevníctvo malo na dedinách Levického okresu silné pozície, v našom okrese od konca 19. storočia do roku 1948 existovalo približne 50 úverných družstiev. Ich poslaním bolo učiť ľudí na dedinách sporiť, chrániť roľnícke rodiny pred úžerou a šíriť osvetu. Veľmi dobre reflektovali na špecifické požiadavky regiónu, obce a prispievali k ich rozvoju. Svojim členom mohli vďaka nízkym prevádzkovým nákladom poskytovať nízko úročené úvery a zisk rozdeľovali medzi svojich členov. Úverné družstvá zohrávali niekoľko desaťročí významnú úlohu v rámci finančného sektoru.

¹⁰ ŠANR-PLV, f. Hlavnoslužbový úrad v Leviciach (ďalej HSÚL) 1938 – 1945, adm. spis č. 7 569/1940, 7412/1940, šk. 21.

¹¹ ŠANR-PLV, f. HSÚL, adm. spis č. 7411/1940, šk. č. 21.

¹² *Hospodársky obzor*, roč. XXIII, 1941, p. 190.

LITERATÚRA

BOROVSKÝ, Samu. *Magyarország vármegyei és városai. Hontvármegye*. Budapest' : 1904, 490 pp.

FABRICIUS, Miroslav, HOLEC, Roman, PEŠEK, Jan & VIRSIK, Oto. *150 rokov slovenského družstevníctva. Víťazstvá a prehry*. Družstevná únia SR : 1995, 256 pp.

Hospodársky obzor, časopis pre hospodársky pokrok a družstevníctvo (1919 – 1945)

Bars, roč. XI, rok 1892

Honti Lapok, roč. IX., rok 1903

PRAMENE

Štátny archív v Nitre pracovisko Archív Levice fond Okresný úrad v Leviciach 1923 – 1939

Fond Hlavnoslúžnovský úrad v Leviciach 1939 – 1944

Fond Úverné družstvo v Čate 1906 – 1948

Slovenský národný archív v Bratislave fond Ústredné družstvo v Bratislave 1919 – 1953

Recenzent: PhDr. Jarmila Bátovská